

ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
"ПРО ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ"
ЯК ЗАКОНОДАВЧА ОСНОВА НОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

1. Основні положення проекту закону України "Про засади державної регіональної політики"

Проект Закону України "Про засади державної регіональної політики" (далі – законопроект) розроблено Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на виконання пункту 3 доручення Прем'єр-міністра України від 18.01.2013 №1537/1/1-13 до рішення Ради регіонів від 25 грудня 2012 р.

Метою ухвалення закону є створення законодавчої основи для реалізації нової державної регіональної політики, яка має охоплювати значно ширший спектр питань, ніж просто підтримка регіонального розвитку. Закон також має на меті стати основою для підготовки низки інших законів та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, що випливають з цього Закону.

Концепція державної регіональної політики (затверджена Указом Президента України від 25 травня 2001 р. №341) визначила напрями нової політики та загальні вимоги щодо інструментів такої політики.

Згідно з Концепцією, *головною метою державної регіональної політики* є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дійовості управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Державна регіональна політика є *складовою частиною* національної стратегії соціально-економічного розвитку України, тісно пов'язаною із здійсненням адміністративної реформи та впорядкуванням адміністративно-територіального устрою, і реалізується шляхом здійснення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування системи заходів для забезпечення ефективного комплексного управління економічним та соціальним розвитком України та її регіонів – Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

Реалізація нової державної регіональної політики, особливо в частині нового інструментарію її здійснення, потребує додаткового законодавчого забезпечення.

***

Закон "Про засади державної регіональної політики" визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової внутрішньої політики України.

В **РОЗДІЛІ І** містяться загальні положення проекту закону.

В ст. 1 законопроекту даються визначення основних термінів, а саме:

1) державна регіональна політика – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей її регіонів, їх етнічної і культурної своєрідності;

2) регіон – Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь;

3) середньострокове і довгострокове планування – функція державного управління з обрання пріоритетів, визначення з урахуванням наявних ресурсів цілей та напрямів розвитку, розроблення

та виконання взаємопов'язаних завдань і заходів соціально-економічного розвитку на середньостроковий (від трьох до п'яти років) і довгостроковий період (понад п'ять років);

4) регіональний розвиток – процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах;

5) моніторинг реалізації державної регіональної політики – періодичне відстеження відповідних індикаторів, що визначаються на основі офіційних статистичних даних та інформації центральних органів виконавчої влади.

Статтею 2 законопроекту визначається *мета* державної регіональної політики – створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання.

В законопроекті зазначається, що державна регіональна політика реалізується на основі таких *принципів* (ст. 3):

1) конституційності та законності – відповідності Конституції та законам України, актам Президента України та Кабінету Міністрів України;

2) партнерства – узгодження цілей, пріоритетів, завдань, заходів та дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, забезпечення співробітництва між ними під час формування та реалізації державної регіональної політики;

3) паритетності – забезпечення рівних можливостей доступу об'єктів регіональної політики до ресурсів державної фінансової підтримки регіонального розвитку;

4) відкритості – прозорості, прогнозованості, передбачуваності, послідовності діяльності органів державної влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері формування та реалізації державної регіональної політики;

5) субсидіарності – децентралізації владних повноважень, їх передачі іншим органам на найнижчий рівень управління, які можуть їх реалізувати найбільш ефективно;

6) координації – взаємозв'язку та узгодженості довгострокових стратегій, планів та програм розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях;

7) єдності – зменшення соціально-економічних та просторових відмінностей між окремими регіонами, забезпечення просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної цілісності України;

8) сталого розвитку – розвитку суспільства для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь;

9) історичної спадкоємності – врахування та збереження позитивного надбання попереднього розвитку регіонів.

В ст. 4 визначаються об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики. Так, *об'єктами* державної регіональної політики є регіони, райони, міста, райони у містах, селища і села, а її *суб'єктами* – Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

Зазначається також, що у розробленні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики можуть брати участь асоціації та інші об'єднання органів місцевого самоврядування, агенції регіонального розвитку, громадські організації, юридичні та фізичні особи.

Законодавство з питань державної регіональної політики (ст. 5) складається з Конституції України, Законів України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про транскордонне співробітництво», «Про регулювання містобудівної

діяльності», «Про державні цільові програми», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про Генеральну схему планування території України», Конституції Автономної Республіки Крим, цього та інших законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, а також міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору.

РОЗДІЛ II присвячений формуванню та реалізації державної регіональної політики

Статтею 6 визначаються документи, що стосуються формування та реалізації державної регіональної політики, яка формується та реалізується з урахуванням рівня та особливостей розвитку регіонів, районів, міст, районів у містах, селищ і сіл.

Державна регіональна політика визначається системою взаємопов'язаних документів, до якої належать:

- 1) Стратегія регіонального розвитку України;
- 2) стратегії розвитку Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя (регіональні стратегії розвитку);
- 3) план реалізації Стратегії регіонального розвитку України;
- 4) плани реалізації регіональних стратегій розвитку;
- 5) державні цільові програми, які спрямовуються на розв'язання проблем розвитку об'єктів державної регіональної політики;
- 6) державні цільові програми, спрямовані на розв'язання комплексних галузевих і міжгалузевих проблем, що мають безпосередній вплив на розвиток регіонів;
- 7) угоди щодо регіонального розвитку;
- 8) прогноз економічного і соціального розвитку України;
- 9) прогнози і програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст;
- 10) інвестиційні програми (проекти), реалізація яких здійснюється за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку.

Під час розроблення документів, що стосуються забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики, враховуються щорічні та позачергові послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, положення Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Генеральної схеми планування території України, схем планування території на регіональному рівні, містобудівної документації на місцевому рівні, а також міжнародні договори України, які набрали чинності в установленому порядку.

В ст. 7 зазначається, що **Стратегія регіонального розвитку України** розробляється на довгостроковий період (сім років), розглядається Координаційною міжвідомчою комісією з питань регіонального розвитку та, з урахуванням пропозицій і рекомендацій цієї Комісії, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розроблення Стратегії регіонального розвитку України та підсумкового звіту після завершення терміну її дії здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, разом з іншими центральними органами виконавчої влади у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стратегія регіонального розвитку України визначає:

- 1) основні пріоритети державної регіональної політики на відповідний період;
- 2) стратегічні цілі і напрями регіонального розвитку та міжрегіонального співробітництва;

- 3) основні завдання, етапи та механізми їх реалізації;
- 4) систему моніторингу та оцінки результативності реалізації Стратегії.

Проект Стратегії регіонального розвитку України підлягає погодженню з Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, іншими суб'єктами регіональної політики в частині, що стосується їх інтересів.

Порядок погодження Стратегії регіонального розвитку України визначається Кабінетом Міністрів України. Реалізація Стратегії регіонального розвитку України здійснюється шляхом виконання плану реалізації Стратегії регіонального розвитку України, що затверджується Кабінетом Міністрів України, і конкретизується у регіональних стратегіях розвитку та планах їх реалізації.

Регіональні стратегії розвитку (ст. 8) розробляються на період дії Стратегії регіонального розвитку України та затверджуються відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами.

Розроблення регіональних стратегій розвитку забезпечується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

Регіональні стратегії розвитку мають відповідати положенням Стратегії регіонального розвитку України та визначають:

- 1) стратегічні цілі, пріоритети розвитку регіону на відповідний період;
- 2) основні завдання, етапи та механізми їх реалізації;
- 3) заходи щодо максимальної реалізації регіональних потенціалів розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіону;
- 4) систему моніторингу та оцінки її реалізації.

За рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації організують внесення змін і доповнень до регіональних стратегій розвитку в разі, якщо такі зміни і доповнення не будуть суперечити положенням Стратегії регіонального розвитку України.

Розроблення регіональних стратегій розвитку здійснюється з урахуванням першочергового розвитку депресивних територій, стратегічних пріоритетів розвитку районів, розташованих на території відповідного регіону.

Регіональні стратегії розвитку розробляються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Реалізація регіональних стратегій розвитку здійснюється шляхом розроблення та виконання планів реалізації регіональних стратегій розвитку, які конкретизуються у програмах економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст.

План реалізації Стратегії регіонального розвитку України (ст. 9) розробляється на виконання Стратегії регіонального розвитку України, розглядається Координаційною міжвідомчою комісією з питань регіонального розвитку та, з урахуванням пропозицій і рекомендацій цієї Комісії, затверджується Кабінетом Міністрів України. Цей план розробляється на період її дії з щорічним уточненням.

Розроблення плану реалізації Стратегії регіонального розвитку України забезпечується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, разом з іншими центральними органами виконавчої влади у порядку встановленому Кабінетом Міністрів України.

План реалізації Стратегії регіонального розвитку України передбачає завдання і заходи, обсяги та джерела їх фінансування з визначенням індикаторів оцінки результативності їх

виконання. План є базою для *середньострокового бюджетного планування* та розроблення інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіонів.

В ст. 10 зазначається, що розроблення *планів реалізації регіональних стратегій розвитку* організовується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями на виконання стратегій розвитку регіонів у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Плани реалізації регіональних стратегій розвитку розробляються на період дії регіональної стратегії з щорічним уточненням і затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами.

Плани реалізації регіональних стратегій розвитку є базою для *середньострокового бюджетного планування*. Кожен такий План передбачає заходи, обсяги і джерела фінансування з визначенням індикаторів результативності їх виконання та є основою для розроблення інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіонів.

РОЗДІЛ III містить положення щодо повноважень суб'єктів державної регіональної політики

Згідно зі ст. 11 *Верховна Рада України* визначає засади державної регіональної політики відповідно до її повноважень, визначених Конституцією України.

Кабінет Міністрів України у сфері державної регіональної політики забезпечує (ст. 12):

- 1) розроблення та виконання загальнодержавних програм, спрямованих на розвиток регіонів;
- 2) затвердження Стратегії регіонального розвитку України, плану її реалізації, державних цільових програм, спрямованих на розвиток окремих адміністративно-територіальних одиниць;
- 3) розроблення та укладення в установленому порядку угод щодо регіонального розвитку;
- 4) затвердження переліку програм і заходів, включаючи інвестиційні програми (проекти), реалізація яких здійснюється за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку;
- 5) утворення Координаційної міжвідомчої комісії з питань регіонального розвитку при Кабінеті Міністрів України, визначення порядку її роботи;
- 6) визначення порядку розроблення і погодження Стратегії регіонального розвитку України та плану її реалізації, а також регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації;
- 7) визначення порядку координації дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики
- 8) затвердження порядку і методики проведення моніторингу реалізації державної регіональної політики та переліку індикаторів такого моніторингу;
- 9) спрямування і координацію роботи міністерств, інших органів виконавчої влади щодо формування та реалізації державної регіональної політики;
- 10) розгляд звітів з проведення моніторингу та оцінки результативності державної регіональної політики;
- 11) визначення порядку та умов надання коштів з Державного фонду регіонального розвитку;
- 12) здійснення інших повноважень у сфері регіональної політики, визначених Конституцією та законами України.

Стаття 13 визначає повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері державної регіональної політики. Згідно зі статтею до повноважень *центрального органу виконавчої влади*, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, у сфері державної регіональної політики належить:

- 1) забезпечення формування та реалізація державної регіональної політики;
- 2) підготовка та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування

під час розроблення та реалізації документів, що стосуються забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики, проведення моніторингу та оцінки результативності виконання визначених завдань;

3) розроблення та реалізація разом з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади Стратегії регіонального розвитку України;

4) підготовка разом з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України плану реалізації Стратегії регіонального розвитку України;

5) організаційне та методичне забезпечення розроблення проектів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації;

6) забезпечення координації дій центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо формування та реалізації державної регіональної політики;

7) оцінка та відбір програм і заходів, включаючи інвестиційні програми (проекти), реалізація яких здійснюється за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, подання відповідно до законодавства відповідних пропозицій Кабінету Міністрів України;

8) проведення моніторингу показників та оцінки результативності Стратегії регіонального розвитку України, плану реалізації Стратегії регіонального розвитку України та інших програм і проектів регіонального розвитку, підготовка та подання відповідних звітів Кабінетові Міністрів України;

9) підготовка та внесення в установленому порядку проектів нормативно-правових актів з питань державної регіональної політики;

10) участь у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, програмами і фондами, використання ресурсів міжнародної технічної допомоги у сфері державної регіональної політики;

11) стимулювання участі регіонів у програмах та проектах розвитку міжрегіонального, а також прикордонного та транскордонного співробітництва;

12) здійснення інших визначених законами та покладених на нього в установленому порядку повноважень.

Повноваження у сфері державної регіональної політики *інших центральних органів виконавчої влади* визначаються Конституцією України, законами України та актами Президента України.

Згідно зі ст. 14 повноваженнями **Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад** у сфері державної регіональної політики є:

1) погодження проекту Стратегії регіонального розвитку України;

2) затвердження регіональних стратегій розвитку та планів реалізації регіональних стратегій розвитку;

3) затвердження звітів щодо результатів моніторингу та оцінки виконання регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації;

4) внесення змін і доповнень до регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації в разі, якщо такі зміни і доповнення не суперечать положенням Стратегії регіонального розвитку України;

5) забезпечення врахування спільних інтересів територіальних громад регіону під час розроблення регіональних стратегій розвитку;

6) затвердження інвестиційних програм (проектів) розвитку регіону;

7) ініціювання та схвалення в установленому порядку угод щодо регіонального розвитку;

8) здійснення інших повноважень, визначених законами України.

Згідно зі ст. 15 повноваженнями **Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій** у сфері державної регіональної політики є:

- 1) забезпечення у регіоні реалізації державної регіональної політики;
- 2) підготовка та внесення на розгляд центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, пропозицій щодо узгодження дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з реалізації у регіоні державної регіональної політики;
- 3) погодження проекту Стратегії регіонального розвитку України;
- 4) забезпечення розроблення проекту регіональної стратегії розвитку та плану реалізації регіональної стратегії розвитку;
- 5) підготовка і подання відповідно до законодавства центральному органу виконавчої влади з питань економічної політики пропозицій щодо програм і заходів, включаючи інвестиційні програми (проекти), які можуть реалізовуватися за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку;
- 6) проведення оцінки виконання регіональних стратегій розвитку і планів їх реалізації, підготовка та подання відповідних звітів на затвердження Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським радам;
- 7) подання затверджених звітів щодо результатів моніторингу і оцінки виконання регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику;
- 8) внесення, за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад, змін і доповнень до регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації в разі, якщо такі зміни і доповнення не суперечать положенням Стратегії регіонального розвитку України;
- 9) розроблення інвестиційних програм (проектів) розвитку регіону;
- 10) підготовка в установленому порядку угод щодо регіонального розвитку та подання їх для схвалення Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами;
- 11) здійснення інших повноважень, визначених законами України.

Стаття 16 визначає повноваження *районних, міських, селищних, сільських рад* у сфері державної регіональної політики, які забезпечують розроблення та подають до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад *пропозиції* щодо врахування їх інтересів:

- 1) при розробленні проекту Стратегії регіонального розвитку України та плану її реалізації;
- 2) при розробленні регіональних стратегій розвитку і планів їх реалізації, а також інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіонів.

Координація дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з формування та реалізації державної регіональної політики (ст.17) здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, шляхом узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування під час розроблення та виконання документів, що стосуються забезпечення формування та реалізації регіональної політики, проведення моніторингу та оцінки результативності виконання визначених завдань.

Узгодження діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо реалізації Стратегії регіонального розвитку України та регіональних стратегій розвитку визначається Планом реалізації Стратегії регіонального розвитку України, планами реалізації регіональних стратегій розвитку та угодами щодо регіонального розвитку.

В ст. 18 зазначається, що **координаційна міжвідомча комісія з питань регіонального розвитку** створюється Кабінетом Міністрів України як дорадчий орган з метою забезпечення координації дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з формування та

реалізації державної регіональної політики, а також узгодження галузевих прогнозів розвитку регіонів із стратегічними завданнями державної регіональної політики.

Завдання та порядок роботи Координаційної міжвідомчої комісії з питань регіонального розвитку визначаються Кабінетом Міністрів України.

Склад Координаційної міжвідомчої комісії, з врахуванням залучення до її роботи представників Кабінету Міністрів України, Верховної Рада Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, асоціацій та інших об'єднань органів місцевого самоврядування, агенцій регіонального розвитку, громадських організацій, *визначається* Кабінетом Міністрів України.

З метою ефективної реалізації державної регіональної політики Верховною Радою та Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими радами та відповідними державними адміністраціями можуть засновуватися *агенції регіонального розвитку* (ст. 19).

Співзасновниками агенцій регіонального розвитку можуть також бути регіональні торгово-промислові палати, регіональні асоціації підприємців, регіональні представництва всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування чи асоціації органів місцевого самоврядування регіону, вищі навчальні заклади, наукові установи, профільні громадські організації регіону.

Агенція регіонального розвитку є *неприбутковою організацією*, що створюється у формі установи на засадах партнерства між державним, приватним та громадським секторами на підставі цього та інших законів України. Структура, порядок діяльності та повноваження органів управління агенції регіонального розвитку визначаються законодавством України та Положенням, яке має відповідати типовому Положенню про агенцію регіонального розвитку.

Типове Положення про агенцію регіонального розвитку затверджується Кабінетом Міністрів України.

РОЗДІЛ IV присвячений питанням фінансового забезпечення державної регіональної політики

Стаття 20 визначає *механізми фінансування державної регіональної політики*.

Згідно зі статтею, фінансове забезпечення державної регіональної політики здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України. *Механізмами фінансування державної регіональної політики є:*

- 1) міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам;
- 2) об'єднання на договірній основі фінансових ресурсів суб'єктів регіональної політики, міжнародних інституцій;
- 3) цільові державні інвестиції;
- 4) державні цільові програми, в тому числі програми подолання депресивності територій;
- 5) угоди щодо регіонального розвитку;
- 6) програми і заходи, включаючи інвестиційні програми (проекти), які реалізуються за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку.

Джерелами фінансування державної регіональної політики (ст. 21) є:

- 1) кошти державного бюджету, зокрема Державного фонду регіонального розвитку;
- 2) кошти місцевих бюджетів;
- 3) добровільні внески;
- 4) кошти міжнародних організацій;
- 5) кошти з інших джерел, не заборонених законодавством.

В ст. 22 зазначається, що *Державний фонд регіонального розвитку* створюється у складі загального фонду державного бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України.

У Державному бюджеті України щорічно відповідно до законодавства передбачаються видатки на Державний фонд регіонального розвитку.

РОЗДІЛ V присвячений моніторингу реалізації державної регіональної політики

Моніторинг реалізації державної регіональної політики (ст. 23) проводиться шляхом встановлення переліку відповідних індикаторів, відстеження їх динаміки, підготовки та оприлюднення результатів такого моніторингу.

З метою забезпечення проведення моніторингу кожний документ, що стосується забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики, визначений у частині другій статті 6 цього Закону, повинен містити відповідні показники досягнення цілей, які можна оцінити. Перелік індикаторів визначається методикою проведення моніторингу реалізації державної регіональної політики, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Моніторинг та оцінка результативності Стратегії регіонального розвитку України, плану її реалізації та інших державних програм регіонального розвитку проводяться щороку центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику.

Порядок проведення моніторингу та оцінки результативності Стратегії регіонального розвитку України та плану її реалізації визначається Кабінетом Міністрів України.

Моніторинг та оцінка регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації проводяться раз на рік відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями та враховуються у звітах про виконання щорічних програм економічного і соціального розвитку регіонів.

Звіти щодо результатів моніторингу і оцінки виконання регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації подаються в установленому порядку Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями на затвердження Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським радам.

Затвержені звіти щодо результатів моніторингу і оцінки виконання регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації подаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику.

Порядок здійснення моніторингу та оцінки виконання регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації затверджується Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, подає Кабінетові Міністрів України відповідні звіти у порядку визначеному Кабінетом Міністрів України.

***

6 березня 2013 р. Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, спільно з Українською асоціацією районних та обласних рад було проведено «круглий стіл» з питання підготовки проекту Закону України «Про засади державної регіональної політики»

У заході взяли участь Негода В.А. – перший заступник директора Департаменту забезпечення взаємодії з Верховною Радою України та регіонами, завідуючий відділом експертизи і аналізу розвитку територій та виборчих прав Секретаріату Кабінету Міністрів України, Нижник О.М. – директор департаменту регіональної політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Бойко О.А. – заступник начальника управління – начальник відділу середньо- та довгострокового планування розвитку регіонів управління планування регіонального розвитку департаменту регіональної політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі України,

представники Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерства Юстиції України, органів місцевого самоврядування, обласних державних адміністрацій, Асоціації міст України, Інституту громадянського суспільства, Інституту економіки та прогнозування НАН України, Інституту регіональних досліджень, Інституту стратегічних досліджень при Президентові України та програми Ради Європи «Про посилення місцевої демократії та підтримки реформ місцевого самоврядування в Україні»

Учасники круглого столу, обговорили низку доповнень та пропозицій до вищезазначеного законопроекту. Дискусії та обговорення законопроекту продовжувались і після закінчення роботи круглого столу. Думки та бачення учасників щодо перспектив та реалізації законопроекту в майбутньому були різні, але внесення обговорених пропозицій до проекту закону було підтримано.

2. Модернізація інструментів регіональної політики та реалізація потенціалу регіонального розвитку

У щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище в Україні в 2012 р." В.Ф. Янукович зазначив, що практичне втілення інноваційних підходів до формування нової регіональної політики передбачає реалізацію низки заходів щодо модернізації інструментів управління регіональним розвитком в Україні, в т. ч. у таких напрямках.

I. Модернізація стратегічних засад державної регіональної політики, розроблення та ухвалення Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р. Оновлена Стратегія має враховувати такі вимоги:

- узгодження пріоритетів державної регіональної політики з інтересами країни, регіонів, громад; створення умов для безпечного та комфортного проживання людини на всій території України;
- узгодження національних пріоритетів регіонального розвитку з європейськими підходами, європейською практикою інституційно-правового забезпечення реалізації регіональної політики;
- запровадження дієвих механізмів активізації регіонального розвитку, зменшення диспропорційності розвитку регіонів, у т. ч. на основі оптимізації та ефективного використання наявних державних, регіональних і місцевих ресурсів;
- створення в регіонах стабільних джерел формування власних економічних та інвестиційних ресурсів; підвищення конкурентоспроможності регіонів, зміцнення їх інвестиційного потенціалу;
- підвищення рівня бюджетної та податкової спроможності місцевих органів влади, адаптація системи розподілу податків між центром і регіонами до вимог, пов'язаних з реформуванням місцевого самоврядування і територіальної організації влади з урахуванням європейських інституційно-правових підходів.

II. Завершення формування інституційно-правового середовища реалізації державної регіональної політики.

Це передбачає невідкладне розроблення і прийняття таких законів та інших нормативно-правових актів:

«Про засади державної регіональної політики» як базового закону, в якому має бути сформовано чіткі основи державної регіональної політики, унормовано підґрунтя економічної самодостатності регіонів і механізми їх економічної інтеграції, а також передбачено сучасні інституційні інструменти підтримки регіонального розвитку;

«Про комунальну власність», норми якого мають визначити правовий режим комунальної власності, яка буде ефективним ресурсом дохідної частини місцевих бюджетів;

«Про Державний фонд регіонального розвитку», положення якого визначатимуть загальні засади діяльності Фонду як спеціальної інституції національного рівня, створеної для фінансування довгострокових міжрегіональних і регіональних програм і проектів на основі консолідації фінансових потоків (у т. ч. міжнародної технічної допомоги, грантів тощо);

«Про території пріоритетного розвитку», в якому необхідно унормувати порядок визначення, правові й економічні основи статусу та функціонування територій пріоритетного розвитку, впровадження на цій території спеціального режиму інвестиційної діяльності з метою утворення «точок зростання» та створення нових робочих місць;

«Про міжнародну технічну допомогу», норми якого мають чітко закріпити на законодавчому рівні механізм залучення іноземної фінансової допомоги, зокрема на потреби регіонального розвитку;

Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р, норми якої мають не тільки відобразити проблеми існування депресивних, слабозвинених, периферійних територій, а й окреслити стратегічні цілі регіонального розвитку та реальні шляхи їх вирішення; визначити терміни та підходи до активізації регіонального розвитку; унормувати зв'язок галузевих програм зі стратегіями розвитку регіонів; забезпечити узгодження засад державної регіональної політики в Україні з європейською практикою регіонального розвитку.

III. Розвиток мережі інституцій підтримки регіонального розвитку, зокрема агентств регіонального розвитку, що вимагає здійснення таких кроків:

- унормування у Законі України «Про засади державної регіональної політики» правового режиму поняття «агентство регіонального розвитку», підстав і порядку їх створення, участі у формуванні та реалізації стратегічних пріоритетів розвитку регіону тощо;

- розроблення та впровадження вітчизняної моделі функціонування агентств регіонального розвитку як повноправних суб'єктів регіональної політики;

- унормування процедур розроблення агентствами регіонального розвитку власних програмних документів довгострокового характеру щодо комплексного розвитку регіону;

- узгодження діяльності агентств регіонального розвитку між собою та з Державним фондом регіонального розвитку (ДФРР).

IV. Використання інноваційного потенціалу ДФРР, у т. ч. щодо цільової фінансової підтримки проектів, що здійснюються на регіональному (міжрегіональному) рівні. Серед базових пріоритетів діяльності ДФРР мають бути визначені:

- фінансування проектів, реалізація яких сприятиме структурно-інноваційним зрушенням, розвитку імпортозаміщення, експортоорієнтованого виробництва товарів і послуг у пріоритетних сферах, визначених Державною стратегією регіонального розвитку України;

- надання фінансової підтримки інвестиційним проектам у сфері дорожньо-транспортного будівництва і створення транспортної інфраструктури; розвитку місцевих, регіональних і міжнародних транспортних коридорів, мереж телекомунікації та енергетики, прилеглої до них інфраструктури;

- надання фінансової підтримки інвестиційним проектам, що ґрунтуються на використанні механізмів державно-приватного партнерства (у тому числі у сфері дорожнього будівництва);

- сприяння розвитку інвестиційних та інноваційних локальних проектів у сільській та гірській місцевостях з метою подолання їх депресивності;

- надання фінансової підтримки малому та середньому бізнесу з метою збільшення зайнятості, створення нових робочих місць і підтримки самозайнятості населення у сферах, визначених як пріоритетні (наприклад, у сфері туризму та рекреації);

- сприяння формуванню на регіональному (місцевому) рівні об'єктів інфраструктури інвестиційно-інноваційного розвитку: бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних і

консалтингових центрів, венчурних фондів; координація їх діяльності з метою реалізації пріоритетів, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку;

- надання фінансової підтримки суб'єктам господарювання усіх форм власності, що діють на певній території, з метою реалізації інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та інших проектів, які мають стратегічне значення для досягнення локальної конкурентоспроможності та підвищення якості життя у регіоні (в т. ч. у сфері розвитку комунальної інфраструктури: створення та модернізації каналізаційної системи, системи водо- і теплокомунікацій, очисних споруд, проектів з утилізації твердих побутових відходів тощо);

- надання фінансової підтримки локальним проектам, орієнтованим на охорону навколишнього природного середовища, проектам із захисту довкілля та екологічно безпечного розвитку; інфраструктурним проектам, пов'язаним з екологізацією виробництва, переходом на безвідходне виробництво, екологічно зорієнтовану енергетику (енергоощадження та безвідходні технології);

- надання фінансової підтримки локальним проектам у сфері соціального та культурного розвитку;

- залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, коштів міжнародних фондів (у т. ч. структурних фондів ЄС) та організацій (у т. ч. грантів) на потреби регіонального розвитку й виконання завдань Державної стратегії регіонального розвитку;

- спрямування міжнародної технічної допомоги на здійснення заходів з економічного, соціального та екологічно безпечного розвитку регіонів тощо.

V. Налагодження ефективного міжрегіонального співробітництва та розвиток сучасних форм економічної інтеграції, що на практиці потребує:

- першочергової реалізації Плану заходів щодо стимулювання міжрегіональної співпраці, кооперації та інтеграції, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 вересня 2011 р.;

- укладання угод про міжрегіональне співробітництво між обласними радами (соціально-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво), у тому числі в галузях і сферах, що становлять для регіонів спільний інтерес;

- налагодження співпраці органів влади з підприємницькими структурами регіонів у різних галузях і сферах розвитку;

- формування державних програм розвитку окремих економічних макрорегіонів (Полісся, Карпати, Дніпровсько-Таврійський, Азово-Чорноморський тощо);

- сприяння на рівні органів державної влади та органів місцевого самоврядування створенню та розвитку інтеграційних форм просторової організації та саморозвитку міжрегіональних економічних систем (кластерів, макрорегіонів, фінансово-промислових груп тощо);

- розроблення заходів щодо фінансового стимулювання кластерних ініціатив і наявних кластерів;

- формування на міжрегіональному рівні розвиненої інфраструктури ринків, у т. ч. оптових ринків, логістичних центрів, центрів первинного перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції тощо;

- налагодження внутрішніх соціокультурних контактів та обміну між регіонами; формування загальнонаціональних гуманітарних програм, що реалізуються силами кількох регіонів України.

VI. Подальше реформування бюджетно-податкового регулювання регіонального розвитку. Зменшення фінансової залежності регіонів від державного бюджету можливе за рахунок реалізації таких заходів:

- збільшення частки та обсягу власних надходжень місцевих бюджетів у спосіб передання до місцевих бюджетів частини податку на прибуток підприємств некомунальної форми власності;
- передання частки надходжень від податку з доходів фізичних осіб до бюджету розвитку з метою створення фінансових можливостей для довгострокового інвестування (у т. ч. на потреби місцевого, регіонального розвитку);
- застосування гнучких ставок до податків і зборів, що надходять до місцевих бюджетів, відповідно до фази економічного циклу (на початковому етапі – у вигляді експерименту серед недотаційних місцевих бюджетів);
- інвентаризації цільових програм, що фінансуються з місцевих бюджетів, з метою концентрації витрачання фінансових ресурсів на пріоритетні напрями перетворень;
- удосконалення методики обчислення обсягу міжбюджетних трансфертів і дотацій, вирівнювання з урахуванням специфіки територій і відмінностей у вартості надання гарантованих послуг;
- послідовного розширення кількості місцевих бюджетів, що використовують програмно-цільовий метод бюджетування, введення його у всіх обласних бюджетах і бюджетах міст обласного значення; Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України 115 Економіка України в 2011 році: поступ і суперечності післякризового відновлення. Тематична доповідь контролю за вчасним затвердженням умов надання субвенцій із державного бюджету;
- розширення можливостей здійснення зовнішніх запозичень до місцевих бюджетів; збільшення частки середньострокових облігацій у випусках муніципальних цінних паперів.

VII. Удосконалення інструментів реалізації інвестиційного потенціалу регіонів, що вимагає таких заходів:

- надання місцевій владі повноважень щодо розроблення основних напрямів інвестиційної політики в регіоні, залучення коштів під перспективні інвестиційні проекти та з метою координації інвестиційних проектів;
- утворення рад вітчизняних та іноземних інвесторів при місцевих органах влади і самоврядування;
- ініціювання місцевими органами влади та самоврядування створення пайових інвестиційних фондів з реалізації регіональних проектів із залученням ресурсів державного та місцевих бюджетів і приватного капіталу;
- надання інвестиційних субвенцій суб'єктам виробничої, комерційної та соціальної інфраструктури регіонів для забезпечення їх розвитку;
- здійснення місцевими органами значної інформаційної підтримки й популяризації інвестиційного потенціалу регіонів у спосіб формування інвестиційних паспортів (карт, портретів) території.

VIII. Активізація процесів міжнародного співробітництва регіонів передбачає:

- передання частини управлінських функцій і відповідальності із центру в регіони з метою розширення впливу місцевої влади на міжнародне співробітництво, що передбачає надання органам місцевої влади повноважень з відбору та фінансування міжнародних (зокрема транскордонних) проектів;
- залучення місцевих органів влади до формування зовнішньоекономічної політики завдяки участі в розробленні та реалізації програмних документів у сфері міжнародного співробітництва;
- налагодження дієвої інформаційно-комунікаційної підтримки процесів міжрегіонального співробітництва на рівні регіонів України та ЄС;
- налагодження ефективної співпраці між Державним фондом регіонального розвитку та структурними фондами ЄС щодо спільного фінансування проектів регіонального розвитку в Україні (у т. ч. за рахунок грантів ЄС);

– запровадження регіональної системи моніторингу та оцінки реалізованих міжнародних проектів, забезпечення регулярного, всебічного та доступного для громадськості висвітлення результатів реалізації цих проектів.

Основним завданням модернізованої регіональної політики в Україні є створення сприятливих умов і реальних можливостей для післякризового відновлення регіональних економічних комплексів на засадах інтенсивного розвитку, активізації задіяння внутрішнього, наявного на місцевому рівні потенціалу розвитку регіонів (у т. ч. у спосіб зняття інституціональних та адміністративних бар'єрів, що заважають цьому процесу). Задіяння місцевої ініціативи для активізації регіонального розвитку, налагодження конструктивної взаємодії на рівні «держава – бізнес – громадськість», залучення всіх верств населення до вирішення нагальних проблем місцевого (регіонального) розвитку мають сформувати основу для стабільного зростання добробуту громадян на всій території країни, становлення соціального капіталу, зміцнення єдності та стабільності України.